

Komuniké z konferencie

Poslanie východných katolíckych cirkví v rámci univerzálnej cirkvi a v modernom svete

Medzinárodný teologický inštitút, Gaming, Rakúsko
4.-6. marca 2009

V dňoch 4. - 6. marca 2009 sa uskutočnilo v Gamingu (Rakúsko) medzinárodné sympóziu o poslaní gréckokatolíckych cirkví v strednej a východnej Európe. Hostiteľom bol Medzinárodný teologický inštitút v spolupráci s Inštitútom pre teológiu a dejiny kresťanského Východu pri Katolíckej teologickej fakulte Viedenskej univerzity a Ukrajinskou katolíckou univerzitou v Lvove. Medzi 150 účastníkmi boli 17 biskupi (z nich 15 gréckokatolíckych), veľký počet kňazov, významní profesori, študenti a laici z viac ako 20 krajín. Ťažiskom programu bola spoločná modlitba a rozjímania spojené s kritickou analýzou minulosti a prítomnosti gréckokatolíckych cirkví. Úradnými konferenčnými jazykmi boli nemčina, angličtina a taliančina; v liturgii, prednáškach a rozhovoroch sa však uplatnilo až desať rozličných jazykov. Diskusie boli osobitne obohatené príspevkami tých hierarchov, ktorí zastupovali hrdinskú skúsenosť kresťanov, ktorí v komunistických časoch odolávali prenasledovaniu a zachovali svoje poslanie i gréckokatolícku identitu.

Prezentácie a diskusie sympózia sa snažili špecifikovať, čím by mali východné katolícke cirkvi strednej a východnej Európy obohatiť celé kresťanské spoločenstvo a svet. Rečníci spájali historické aj teologické (ekleziologické) aspekty a analyzovali kultúrne, etnické a národné faktory, ktoré poznačili minulosť a ovplyvňujú budúce poslanie gréckokatolíkov.

Napriek tragickej minulosti totalitárneho útlaku v 20. storočí a napriek storočiam diskriminácie týchto cirkví (*praestantia ritus latini*) gréckokatolícki hierarchovia, klérus a učenci z Bieloruska, Bulharska, Chorvátska, Maďarska, Rakúska, Rumunska, Ruska, Slovenska, Ukrajiny, ako aj z USA zdôraznili, že ich východná identita a katolícke spoločenstvo utvárajú bohatý duchovný poklad – skutočnú podstatu jedinečnej náboženskej skúsenosti.

Konferencia konštatovala, že vo svete, v ktorom už nestačí bielo-čierne videnie a kategorické „buď/alebo“ na vysvetlenie alebo obsiahnutie komplexnosti ľudskej skúsenosti, konfesiónálne denominačné rozdelenie na „pravoslávny“ a „katolícky“ nesie v sebe pečať skostnateného prístupu „buď/alebo“. Gréckokatolícke cirkvi odmietajú, aby ich kategorizovali spôsobom, ktorý buď znižuje ich východnú identitu, alebo neguje ich spoločenstvo s Katolíckou cirkvou. Účastníci sa cítia zaviazaní k náročnej úlohe žiť uprostred rozdeleného kresťanského sveta, povolání dúfať v jednotu a pracovať na nej.

Naliehavé a životodarné povolanie gréckokatolíkov je spájať patristickú, liturgickú, kanonickú kultúrnu a mystickú tradíciu kresťanského Východu so živým svedectvom katolicity a univerzálnosti evanjelia Ježiša Krista. V tomto ohľade môžu východní katolíci významne obohatiť svojich latinských bratov a sestry. Rímskokatolícki účastníci konferencie, obzvlášť iniciátor tohto stretnutia Christoph kardinál Schönborn, zdôraznili nádej západných kresťanov, že gréckokatolíci aj pravoslávni môžu pomôcť ľuďom na Západe lepšie prežívať krásu a svätosť liturgie a pôsobiť proti splytčenému zmyslu pre posvätné v čoraz väčšmi sekularizovanom postosvietenskom svete.

V ekumenickom dialógu posledných desaťročí boli východní katolíci často označovaní za „problém“. Konferencia potvrdila, že znevažujúca téza o gréckokatolíkoch ako o prekážke ekumenizmu sa skončila. Zázračné oživenie a zjavnú životaschopnosť gréckokatolíkov v strednej a východnej Európe nemožno vysvetliť inak než ako znak Božej vôle a dobroty.

Ďalej sa poukázalo na to, že diskusie o jednote bez gréckokatolíkov – stigmatizovaných ako „uniáti“ – nemôžu priniesť žiadne nové odpovede v otázke náboženského uzmierenia Východu a Západu.

V liste, ktorý sympóziu adresoval kardinál Ľubomír Huzar, citoval výroky pápeža Benedikta XVI., ktoré zdôrazňujú, že gréckokatolícke cirkvi sú povolané byť verné východnej tradícii, svedčiť o nej v katolíckom spoločenstve, a tým byť pre pravoslávnych kresťanov príkladom, čo znamená živé spoločenstvo s katolíckou cirkvou. Toto spoločenstvo viedlo k mnohostrannému vzájomnému obohateniu východných a západných tradícií. S pokorou a vedomím zodpovednosti gréckokatolíci uznávajú, že následkom historických okolností, kultúrneho a sociálneho nátlaku alebo nedostatku vnútornej pevnosti ich cirkvi v niektorých prípadoch pripustili západné zvyklosti a spôsoby myslenia, ktoré zahmlili alebo nahradili starobylé ríty a duchovné tradície. Dnes obnovu autentickkej východnej identity dôsledne podporujú a nabádajú k nej najvyššie authority Katolíckej cirkvi.

Noví mučeníci 20. storočia takisto zjavne dokazujú autenticnosť gréckokatolíckej náboženskej skúsenosti a praxe. Gréckokatolícki biskupi, klérus, rehoľníci a laici obstáli v najväčších morálnych výzvach 20. storočia: v potláčaní Bohom danej slobody a ľudskej dôstojnosti zo strany ideologických totalitných systémov. Gréckokatolíci odolávali bez kompromisov nátlakovým režimom a v podzemí odolávali prenasledovaniu, z tejto skúsenosti vyšli s morálnou autoritou a zjavnou schopnosťou prekonať i najväčšie ťažkosti. Sú to duchovné plody mučeníckych cirkví, ktoré korenia v neotrasiteľnej dôvere v božskú prozreteľnosť a ktoré môžu dodať odvahu k inej kultúre a spôsobu kresťanského života v sekularizovanej postkresťanskej Európe, a tak odpovedať na výzvy globalizujúceho konzumizmu, hrubého materializmu, negácie daru ľudskeho života a posvätnosti ľudskej osoby a dezintegrácie rodiny.

Gréckokatolícki biskupi prezentovali v rámci sympózia aj pastorálne otázky a priority jednotlivých cirkví. Tieto prezentácie zdokumentovali špecifiká každej cirkevnej skúsenosti, pričom ukázali, že gréckokatolícke cirkvi strednej a východnej Európy majú veľa spoločných výziev, ktorým sa usilujú čeliť spoločnou reflexiou a spoluprácou, aby sa aj v modernom svete mohli uplatniť ako významní spolutvorcovia univerzálnej cirkvi.

Medzi konkrétnymi návrhmi, ktoré dostali všeobecnú podporu od účastníkov sympózia, boli:

1.) Žiadosť pápežovi Benediktovi, aby venoval jednu z budúcich pápežských synod téme východných katolíckych cirkví.

2.) Pokračovať každoročne v usporadúvaní sympózií tohto druhu.

Účastníci sympózia vyjadrili svoju mimoriadne uznanie kardinálovi Christophovi Schönbornovi a Medzinárodnému teologickému inštitútu za teoretické i praktické úsilie o rodinu a ocenili pohostinnosť voči gréckokatolíckym študentom, ich rodinám a ženatým kňazom. Rodina a ženatý klérus v gréckokatolíckej cirkvi boli navrhnuté ako možná téma pre jedno z budúcich sympózií.

Účastníci konštatovali, že gréckokatolícka cirkev nesmie zaspáť na vavrínoch svojich mučeníkov; naopak, je čas pre veriacich „vysúkať rukávy“ a postaviť sa s vierou svojich otcov a matiek zoči-voči výzvam 21. storočia, svedčiť o kresťanstve a zasadzovať sa za kresťanskú jednotu.